

A Systematic Review on The Resource Room in Türkiye[#]

Sertan Talas^{1,a}, Gizem Türkoğlu^{1,b,*}, Emine Seçil-Karamuklu^{2,c}

¹Faculty of Education, Tokat Gaziosmanpaşa University, Tokat, Türkiye

²Faculty of Education, Sivas Cumhuriyet University, Sivas, Türkiye

*Corresponding author

Research Article

History

Received: 06/06/2022

Accepted: 13/07/2022

This paper was checked for plagiarism using

during the preview process and before publication.

Copyright © 2017 by Cumhuriyet University, Faculty of Education. All rights reserved.

ABSTRACT

In this research, it is aimed to examine the studies carried out for the support training room service in Turkey. For this research, Google Scholar (Google Scholar), TÜBİTAK Ulakbim and YÖK Thesis Center databases were searched using the keywords "support training room, resource room and resource room". Within the framework of the screening, 38 studies that met the criteria were included in the study. The research was designed as a systematic compilation in order to examine in depth the studies carried out for the support education room service. As a result of the research, it is seen that in the studies carried out for the support training room, there are in-service training for teachers and hardware deficiencies in the field where the application will be made. The need for more work with the students who are the main beneficiaries and receive support education in these rooms comes to the forefront among the research participants. In addition, it is seen that the support education room service is a useful practice for the students who benefit from this service despite all the problems experienced. As a result, it can be stated that the training process in the support training rooms and all relevant personnel should be supported comprehensively.

Keywords: special needs individual, special education, inclusion, resource room, systematic review

Türkiye’de Destek Eğitim Odası Üzerine Sistemik Bir Derleme

Bilgi

*Sorumlu yazar

Süreç

Geliş: 06/06/2022

Kabul: 13/07/2022

Bu çalışma ön inceleme sürecinde ve yayımlanmadan önce

yazılımı ile taranmıştır.

Copyright

This work is licensed under Creative Commons Attribution 4.0 International License

Öz

Bu araştırmada Türkiye’de destek eğitim odası hizmetine yönelik olarak gerçekleştirilmiş olan çalışmaların incelenmesi amaçlanmıştır. Bu araştırma için Google Scholar (Google Akademik), TÜBİTAK Ulakbim ve YÖK Tez Merkezi veri tabanlarında “destek eğitim odası, kaynak oda ve resource room” anahtar kelimeleri kullanılarak tarama yapılmıştır. Tarama çerçevesinde ölçütleri karşılayan 38 araştırma çalışma kapsamına dahil edilmiştir. Araştırma, destek eğitim odası hizmetine yönelik gerçekleştirilmiş olan çalışmaları derinlemesine incelemek amacıyla sistemik derleme şeklinde tasarlanmıştır. Araştırma sonucunda destek eğitim odasına yönelik olarak yapılan çalışmalarda öğretmenlere ilişkin hizmet içi eğitim ve uygulamanın yapılacağı alana yönelik donanımsal eksiklikler yaşandığı görülmektedir. Araştırmalarda katılımcı olarak öğretmenlerin yoğunlukta olduğu görülürken, destek eğitim hizmetinden yararlanan öğrencilerle daha fazla çalışma yapılması gerektiği ön plana çıkmaktadır. Ayrıca yaşanan tüm bu aksaklıklara rağmen destek eğitim odası hizmetinin bu hizmetten yararlanan öğrenciler açısından faydalı bir uygulama olduğu görülmektedir. Sonuç olarak destek eğitim odalarındaki eğitim süreci ve ilgili tüm personelin kapsamlı bir şekilde desteklenmesi gerektiği ifade edilebilir.

Anahtar Kelimeler: özel eğitim, kaynaştırma, bütünleştirme, destek eğitim odası, kaynak oda, sistemik derleme

^a sertan_talas@gop.edu.tr

^c emine.secil58@gmail.com

^b <https://orcid.org/0000-0003-1635-9707>

^d <https://orcid.org/0000-0002-6010-8406>

^e gizem.turkoglu@gop.edu.tr

^f <https://orcid.org/0000-0002-8614-1714>

Giriş

Her birey eşsiz bir varlık olduğu için öğrenme özellikleri de farklılaşmaktadır. Bu bağlamda bireylerin özelliklerine göre, bireyselleştirilmiş bir eğitim alması gerekliliği alanyazında ifade edilmektedir (Christle ve Yell, 2010; Yell, Collins, Kumpiene ve Bateman, 2020). Günümüzde bireyselleştirilmiş eğitim uygulamaları özel eğitim hizmetleri ile gerçekleştirilmektedir. Özel eğitim, “özel gereksinimli olarak kabul edilen bir bireyin farklı ihtiyaçlarını karşılamak üzere özel olarak tasarlanmış eğitim” olarak ifade edilmektedir (Gargiulo ve Bouck, 2021). Bir başka tanımda ise “çoğunluktan farklı ve özel gereksinimli çocuklara sunulan, üstün özellikleri olanları yetenekleri doğrultusunda kapasitelerinin en üst düzeye çıkmasını sağlayan, yetersizliği engele dönüştürmeyi önleyen, engelli bireyi kendine yeterli hale getirerek topluma kaynaşmasını ve bağımsız, üretici bireyler olmasını destekleyecek becerilerle donatan eğitim” olarak tanımlanmaktadır (Ataman, 2011). Bu anlamda özel eğitimden faydalanması gereken ve akranlarından anlamlı farklılıklar gösteren kişilerden “özel eğitime ihtiyacı olan birey” olarak bahsedilmektedir (MEB, 2018). Özel eğitime ihtiyacı olan bireyler, gereksinim duydukları alanlar doğrultusunda farklı ortamlarda eğitim alabilmektedir. Ayrıca bu eğitim ortamları seçilirken mümkün olduğunca akranları ile bir arada olacak şekilde yerleştirmeleri yapılmaktadır (Salend, 2016). Bu açıdan özel eğitime ihtiyacı olan bireyler ile normal gelişim gösteren akranlarını bir araya getirmeyi hedefleyen planlamalara kaynaştırma/bütünleştirme uygulamaları denilmektedir (Diken, 2010).

Kaynaştırma/bütünleştirme uygulamaları ile bireyin akranları ile bir arada olup, gelişimi için en çok fayda sağlayabileceği eğitim ortamlarına yerleştirilmesi önemli görülmektedir (Friend ve Bursuck, 2006; Heward, Alber-Morgan ve Konrad 2013). Bu yerleştirme bireyin özelliklerine göre belirlenecek olan en az kısıtlayıcı ortam terimi dikkate alınarak yapılmaktadır (Salend, 2016). En az kısıtlayıcı ortam kavramı Amerika’da Tüm Engelli Çocukların Eğitim Yasası [PL 94-142 Education of All Handicapped Children Act] ile gündeme gelirken, ülkemizde ilk kez 2006 yılında yayımlanan Özel Eğitim Hizmetleri Yönetmeliğinde [ÖEHY] “en az sınırlandırılmış eğitim ortamı” olarak bahsedildiği görülmektedir (Yazicioğlu, 2018). İlgili yönetmelikte en az sınırlandırılmış eğitim ortamı, “Özel eğitime ihtiyacı olan bireyin; toplumla bütünleşmesini sağlamaya yönelik sosyal, öz bakım, dil ve iletişim alanlarındaki davranışlar ile düzeyine uygun akademik ve mesleki bilgi ve becerileri kazandırmak amacıyla destek eğitim hizmetlerinin de verildiği ve mümkün olduğunca yetersizliği olmayan akranlarıyla bir arada olmasını sağlayan en uygun eğitim ortamı” olarak tanımlanmaktadır (MEB, 2006). En az kısıtlayıcı/sınırlandırılmış eğitim ortamı, en az kısıtlayıcı olandan en çok kısıtlayıcı olana doğru farklı eğitim ortamları olabilmektedir (Salend, 2016). Bireyin akranları ile aynı ortamda bulunduğu genel eğitim sınıfı da bu ortamlardan bir tanesi olarak karşımıza çıkmaktadır.

Genel eğitim sınıfları, özel gereksinimli öğrencilerin akranları ile birlikte tam ya da yarı zamanlı olarak, ihtiyaç duyduğu özel eğitim planlamalarıyla kaynaştırma / bütünleştirme yoluyla eğitim aldığı ortamlardır (Kargin, 2007; Şahin, 2020). Bu sınıflarda eğitimlerine devam eden özel gereksinimli bireyler aynı zamanda farklı tür destek eğitim hizmetlerinden de faydalanabilmektedir (Heward, 2013; Kargin, 2004). Kaynaştırma/bütünleştirme yoluyla eğitim uygulamaları çerçevesinde sunulan destek eğitim hizmetleri destek eğitim odası [DEO], sınıf-içi yardım ve özel eğitim danışmanlığı olmak üzere üç başlıkta ele alınmaktadır (Batu, 2000; Batu ve Kırcaali-İftar, 2010). Sınıf-içi yardım, destek eğitim uzmanı-özel eğitim öğretmeni, konuşma terapisti, gereksinime göre farklı bir uzman- ile sınıf öğretmenin iş birliği içerisinde çalışmasını gerektiren destek eğitim hizmetidir. Dolaylı bir hizmet olarak bahsedilen özel eğitim danışmanlığı, bir danışanın -sınıf öğretmeni- özel gereksinimli öğrenci hakkında özel eğitim ya da rehber öğretmenden yardım almasıdır (Batu, 2000; Batu ve Topsakal, 2003). Bu hizmetlerden biri olan kaynak oda ise 2004 yılında yayımlanan ÖEHY’nde yapılan değişiklikle DEO ifadesini almıştır (MEB, 2004). Bu anlamda DEO, kaynaştırma/bütünleştirme yoluyla eğitim sürecinde özel gereksinimli öğrencilerin desteklendiği genel eğitim sınıflarından farklı bir ortam olarak tanımlanmaktadır (Wiederholt ve Chamberlain, 1989). 2018 yılında yayımlanan ÖEHY’ne göre ise DEO, “Tam zamanlı kaynaştırma/bütünleştirme yoluyla eğitimlerine devam eden öğrenciler ile özel yetenekli öğrencilere ihtiyaç duydukları alanlarda destek eğitim hizmetleri verilmesi için düzenlenmiş ortam” olarak tanımlanmaktadır (MEB, 2018). İlgili yönetmeliğe göre DEO’nda, öğrencinin ihtiyaçları doğrultusunda, özel eğitim öğretmeni, sınıf öğretmeni, diğer alan öğretmenleri ve okul öncesi öğretmenlerinin görevlendirilebileceği görülmektedir. Ayrıca yönetmelikte özel yetenekli öğrenciler için üst kademe öğretmenlerden görevlendirmeler yapılabileceği, zenginleştirme ve hızlandırma yoluyla farklılaştırılmış eğitim verilmesi gerektiği belirtilmektedir. Bu oda da verilen eğitimin, öğrencinin genel eğitim sınıfındaki dersleri ile paralellik göstermesi ve öğrenciyi eksik konularında destekler nitelikte olması gerektiğinden bahsedilmektedir (Batu, 2000; Kargin, 2004).

Milli Eğitim Bakanlığı tarafından 2016 yılında yayımlanan Destek Eğitim Odası Kılavuzu’na göre DEO’ları başvuru sonucunda il/ilçe milli eğitim müdürlükleri tarafından açılmaktadır (MEB, 2016). Öğrencinin bu oda da alacağı eğitim, haftalık ders saati yükünün %40’ını geçmeyecek şekilde planlanmalıdır. Öğrencilerin performansları dikkate alınarak birebir ya da üçer kişilik gruplar halinde tasarlanabilmektedir. Öğrencinin yararı gözetilerek verilecek desteğe uygun öğretmen seçimi yapılmalı ve veli onayı ile öğrencinin ders saatleri içerisinde ya da dışında dersler planlanabilmektedir. Ayrıca kılavuzda DEO’nun, kaynaştırma/bütünleştirme yoluyla eğitimine devam eden her özel gereksinimli öğrencinin okul ve kurumunda açılmasının zorunlu olduğu

ifade edilmektedir. Milli Eğitim İstatistiklerine göre ülkemizde, iki yüz elli bini aşkın özel eğitime ihtiyacı olan birey kaynaştırma eğitimi almaktadır (MEB, 2021). Bu sayının gelecek yıllarda giderek artacağı öngörülebilir. Dolayısıyla DEO’da verilen eğitimin niteliğinin, şeklinin, görev alan personelin, yapılan uygulamaların ve planlamaların giderek önem kazandığı söylenebilir. Ülkemizde DEO ile ilgili yapılan çalışmalar incelendiğinde bu alanda yapılmış birçok çalışmanın bulunduğu sonucuna ulaşılmıştır. Bu anlamda yürütülen araştırmaların sistematik bir şekilde incelenmesinin, DEO’da verilen eğitim sürecini birçok boyuttan ele alır nitelikte olacağı düşünülmektedir. Bu çalışma ile ayrıca gelecekte yapılacak olan çalışmalar için ifade edilecek olan önerilerin yol gösterici olacağı düşünülmektedir.

Yöntem

Araştırma Modeli

Bu çalışmada okul içinde sunulmakta olan destek özel eğitim hizmetlerine yönelik uygulamalar dahilinde Türkiye’de gerçekleştirilmiş olan çalışmaları belirlemek amacıyla sistematik derleme gerçekleştirilmiştir. Alan yazındaki derleme çalışmalarından biri olan sistematik derleme, araştırma sorularına ve probleme cevap bulmak için o alanda yayımlanmış çalışmaların kapsamlı bir şekilde taranması çeşitli dahil etme ve dışlama kriterleri kullanılarak çalışmaların belirlenmesi, nicel, nitel ve karma araştırma yöntemlerini incelemesi ve çalışmalarda yer alan bulguların sentezlenerek sunulması olarak tanımlanmaktadır (Burns ve Grove, 2007; Higgins ve Green, 2011; Karaçam, 2013; Zawacki-Richter, Kerres, Bedenlier, Bond ve Buntins, 2020). Sistematik derleme nicel ve nitel kanıtları inceleyebilir ya da “karma metot sistematik derleme” olarak adlandırılan biçimde kanıtın iki ya da daha fazla türünü inceleyebilmektedir (Hemingway ve Brereton, 2009). Sistematik derlemelerin; objektif, kapsamlı ve tekrar edilebilir olmaları, literatür taraması için kullanılan metotların ve çalışma seçilirken kullanılan kriterlerin açıkça belirtilebilmesi ile araştırmacıların sistematik derlemeyi tekrar edip sonuçlarını doğrulayabilmeleri dolayısıyla güçlü kanıtları üretmeleri bakımından oldukça önemli olduğu düşünülmektedir (Hemingway ve Brereton, 2009; Moula ve Goodman, 2009). Dolayısıyla bu çalışmada sistematik derleme kullanılmıştır. Bu sayede incelenen araştırmaların detaylı olarak ortaya konulması ve araştırma verilerinin birçok açıdan derinlemesine incelenmesi amaçlanmaktadır.

Veri Toplama Süreci

Derlemede yer alan çalışmalara ulaşmak üzere Google Scholar, Tübitak Ulakbim ve YÖK Tez Merkezi veri tabanları kullanılmıştır. Derleme kapsamında dahil edilen çalışmalarda ulusal çapta yayımlanmış tez ya da makale olma, DEO çerçevesinde gerçekleştirilmiş olma, çalışmanın tam metninin ulaşılabilir olması ölçütleri aranmıştır. Tezin makalesi olan çalışmalarda ise makaleler temel alınmıştır. Tarama 7-23 Ekim 2021 tarihleri arasında gerçekleştirilmiştir. Yapılan taramada herhangi bir yıl

aralığı belirlenmemiştir. Güncel çalışmalara ulaşabilmek için 10 Ocak 2022 tarihinde ek bir tarama daha yapılmıştır. Yapılan ek tarama ile DEO ile ilgili yapılan 3 makale çalışmasına daha ulaşılmıştır. DEO ile ilgili çalışmalara ulaşabilmek için belirtilen veri tabanları ve tarihlerinde “destek eğitim odası”, “destek eğitim oda*”, “kaynak oda*”, “resource room*” anahtar terimleri kullanılmıştır. Yapılan tarama esnasında araştırmacılar tarafından ulaşılan çalışmaların özetleri okunmuş, derlemenin amacı kapsamında ilgili olduğu düşünülen çalışmalar “Yıl-Yazar/Yazarlar-Tür” olarak bilgisayar ortamında kaydedilmiştir. Ayrıca kartopu tekniği kullanılarak taramada ulaşılan çalışmaların kaynakları incelenmiş, DEO ile ilişkili olduğu düşünülen çalışmalarda derleme kapsamına dâhil edilmiştir. Tarama sürecine ilişkin sistematik derleme akış şeması Resim 1’de yer almaktadır (Karaçam, 2013).

Belirtilen süreç ve ölçütler çerçevesinde toplamda 105 çalışmaya ulaşılmıştır. Tekrar eden çalışmaların çıkarılması ile 93 çalışma kalmıştır. Bu çalışmaların ayrıntılı olarak okunması ile 44 çalışma dışlanmıştır. Kalan çalışmaların analizi için Excel üzerinde ayrıntılı olarak inceleme sürecinde 3 çalışma daha amaçla örtüşmediği gerekçesi ile dışlanmıştır. 3 makale ve 1 tez makalesi sistematik derleme olduğu için kapsama dahil edilmemiştir. Tezin makalesi olan 4 çalışmada ise araştırmacıların ortak görüşü çerçevesinde tezler çıkarılmış ve derlemeye makaleler dahil edilmiştir. Son aşamada 38 çalışma derleme kapsamına alınmıştır.

Bulgular

Araştırmaların Türleri

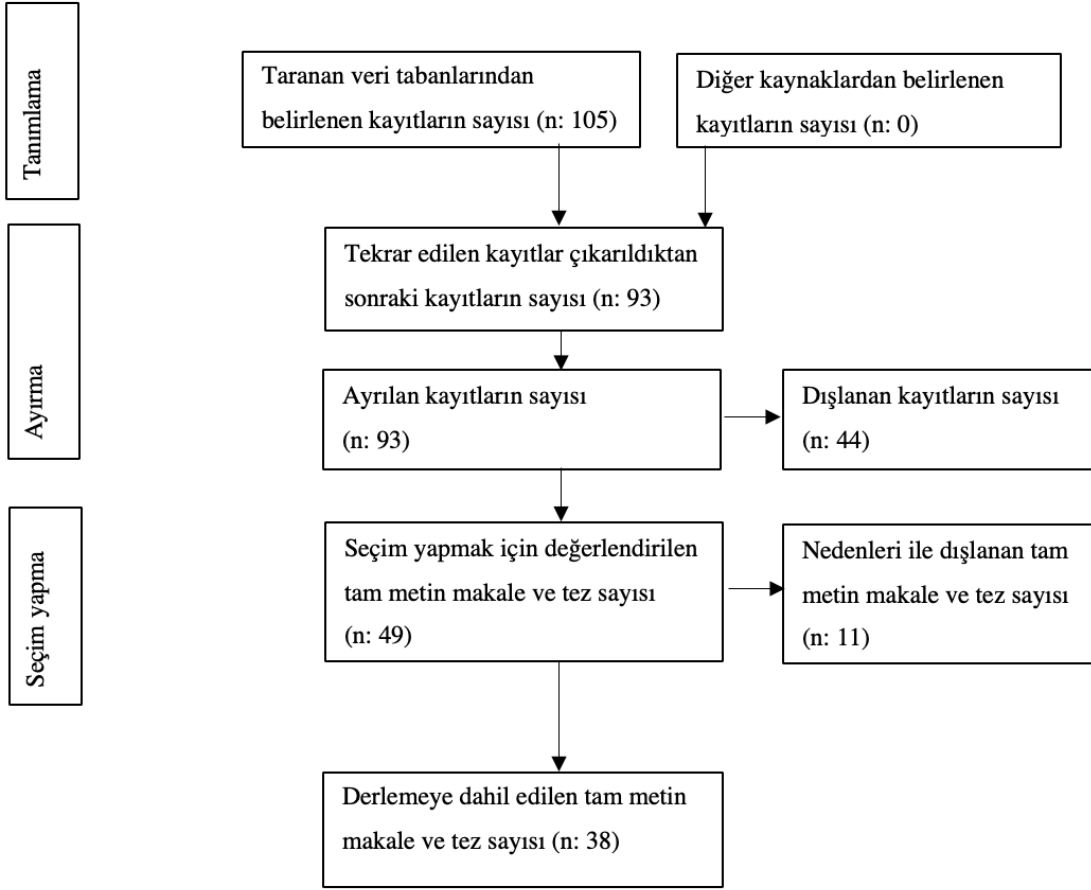
Derleme kapsamında DEO çerçevesinde gerçekleştirilen makale ve tez türünde araştırmalara ulaşılmaya çalışılmıştır. Resim 2’de derlemeye dahil edilen 38 çalışmanın 21’inin makale, 14’ünün yüksek lisans tezi ve 3’ünün doktora tezi olduğu görülmektedir.

Araştırmaların büyük oranda makale türünde yayımlanmasının dikkat çeken bir bulgu olduğu ifade edilebilir. Yayımlanan doktora tez sayısının sınırlılığı ise dikkat çeken bir başka bulgu olarak söylenebilir.

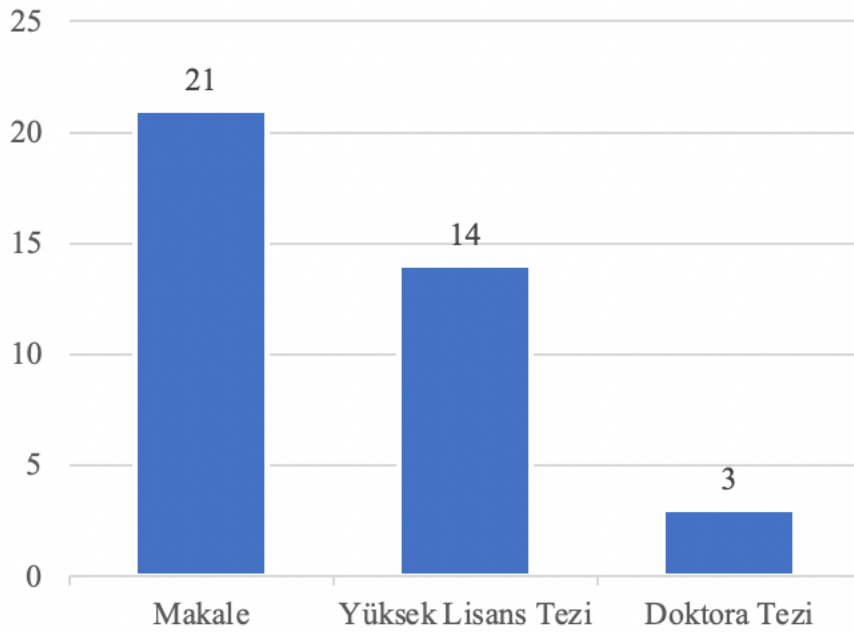
Araştırmaların Yayımlanma Yılları

Google Scholar ve YÖK Tez Merkezi veri tabanlarında herhangi bir yıl aralığı belirlenmeden tarama yapılmıştır. Yapılan tarama sonucunda ulaşılan çalışmaların 2008-2021 yılları arasında yayımlandığı görülmektedir. Bu aralıkta çalışma yayımlanmayan yıllarda bulunmaktadır. Resim 3’de çalışmaların yıl temelli dağılımlarına ilişkin sütun grafiği yer almaktadır.

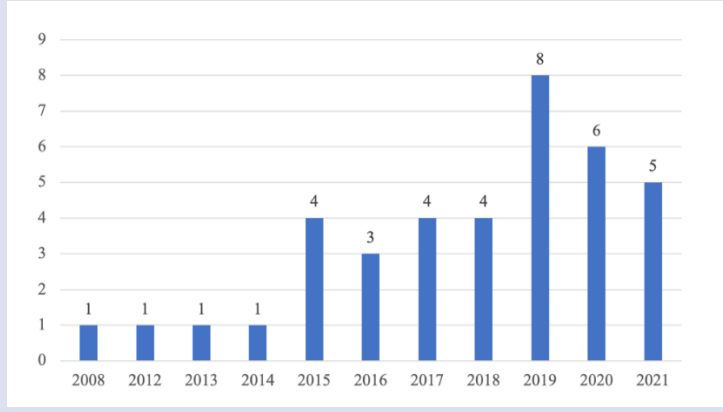
Grafik incelendiğinde DEO’ya ilişkin en eski çalışmanın 2008 yılında yayımlandığı görülmektedir. DEO çerçevesinde yapılan çalışmaların 2018-2021 yıl aralığında yoğunlukta olduğu dikkat çekmektedir. Çalışmaların en çok yayımlandığı yılın 8 çalışma ile 2019 yılı olduğu sonucuna ulaşılmaktadır.

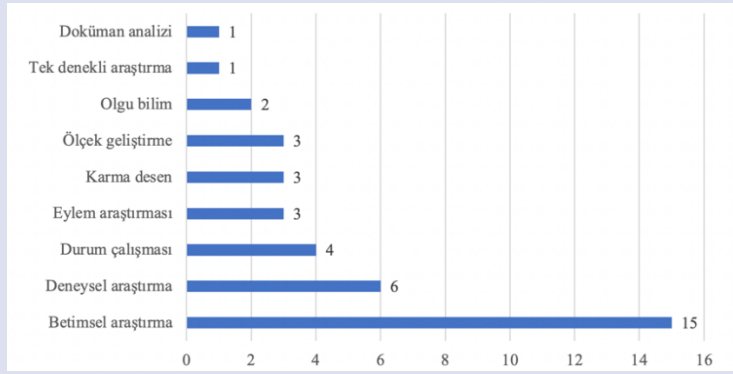
Resim 1. Sistematik derleme akış şeması

Resim 2. Araştırmaların türleri

Resim 3. Araştırmaların yayımlanma yılları

Resim 4. Araştırma yöntemleri

Araştırmaların Katılımcıları

Derleme kapsamına dâhil edilen çalışmalar incelendiğinde katılımcılar; DEO, kaynaştırma öğrencileri, yöneticiler, öğretmenler, veliler ve öğretmen adayları olarak sıralanabilir. Sıralanan katılımcılar bir çalışmada birden fazla yer alabilmektedir. Bu anlamda ayrıntılı bilgi verilmesi gerekirse, kaynaştırma öğrencileri; işitme yetersizliği, zihin yetersizliği ve özel yetenek olmak üzere üç grupta farklılaşmaktadır. Katılımcı grubu öğretmen olan çalışmalar incelendiğinde, öğretmenler; destek eğitim odasında görevli öğretmenler, sınıf öğretmenleri ve branş öğretmenleri adı ile sıralanmaktadır. Bu katılımcılara ek olarak, örnekleme okul yöneticilerinden ve velilerden oluşan çalışmalar da yer almaktadır. Katılımcıların büyük bir çoğunluğunu ise DEO'da eğitim veren öğretmenler oluşturmaktadır.

Araştırma Yöntemleri

Bu çalışmaya dâhil edilen 38 çalışma 15'inde (%39,47) betimsel araştırma, 6'sında (%15,78) deneysel araştırma, 4'ünde (%10,52) durum çalışması, 3'ünde (%7,89) eylem araştırması, 3'ünde (%7,89) karma desen, 3'ünde (%7,89) ölçek geliştirme, 2'sinde (%5,26) fenomenoloji (olgu bilim), 1'inde (%2,63) tek denekli araştırma, 1'inde (%2,63) doküman analizi yöntemi kullanılmıştır. Betimsel araştırma olarak tasarlanan 15 araştırmanın 10'unda 1'inde (%2,63) doküman analizi yöntemi kullanılmıştır. Betimsel araştırma olarak tasarlanan 15 araştırmanın

10'unda (%66,66) ise yarı yapılandırılmış görüşme formu kullanılmıştır. Deneysel araştırma olarak tasarlanan 6 araştırmanın 4'ü (%66,66) kontrol gruplu ön-test son-test, 2'si (%33,33) tek grup ön-test son-test olarak tasarlanmıştır. Çalışmaların araştırma yöntemlerine ilişkin bilgiler Resim 4'te verilmiştir.

Araştırma Konuları

Bu çalışmada incelenen araştırmaların konuları incelendiğinde 10'u (%26,31) öğretmen görüşleri, 7'si (%18,42) üstün yetenekli öğrencilere uygulanan DEO hizmetlerinin değerlendirilmesi, 3'ü (%7,89) öğretmen yeterliliği konusunda gerçekleştirildiği görülmektedir. (%7,89) öğretmen yeterliliği konusunda gerçekleştirildiği görülmektedir. DEO ile ilgili gerçekleştirilen tüm araştırmaların konuları Çizelge 1'de verilmiştir.

Araştırmalarda Kullanılan Ölçekler

Bu çalışma kapsamına dâhil edilen 38 araştırmada 10 farklı ölçek kullanılmıştır. Araştırmada kullanılan tüm ölçekler Çizelge 2'de verilmiştir.

Araştırmalarda Kullanılan Test ve Listeler

Bu çalışmaya dâhil edilen 38 araştırmada 11 farklı test ve liste kullanılmıştır. Kullanılan test ve listeler arasında en fazla kullanılanlar ise; 32 (%74,41) araştırmada DEO Hakkında Görüşme Soruları Listesi kullanılmıştır. Araştırmalarda kullanılan tüm test ve listeler Çizelge 3'de verilmiştir.

Çizelge 1. Araştırma konuları

Konu adı	N	%
Öğretmen görüşleri	10	26,31
Üstün yetenekli öğrencilere uygulanan DEO hizmetlerinin değerlendirilmesi	7	18,42
Öğretmen yeterliliği	3	7,89
DEO hakkında bilgi verme	3	7,89
İşitme yetersizliği olan öğrencilere yönelik DEO sürecinin incelenmesi	2	5,26
Okul öncesi kademesinde uygulanan DEO faaliyetlerinin incelenmesi	1	2,63
Okuma yazma becerilerini değerlendirme	1	2,63
Matematik becerisini değerlendirme ve destekleme	1	2,63
DEO sunulan eğitimin kalitesi	1	2,63
Türkçe ve Matematik becerisini değerlendirme ve destekleme	1	2,63
Fen öğretimi becerilerini değerlendirme ve destekleme	1	2,63
Ortaöğretim kurumlarında Kültür ve Meslek dersleri açısından DEO'nun değerlendirilmesi	1	2,63
Akademik becerileri değerlendirme ve destekleme	1	2,63
DEO'da kullanılan yardımcı kaynakların temini	1	2,63
DEO'ya yönelik öğretmen, öğrenci ve aile görüşlerinin incelenmesi	1	2,63
DEO'ya yönelik öğretmen ve veli görüşlerinin incelenmesi	1	2,63
ÖÖG olan öğrencilere uygulanan DEO hizmetlerinin değerlendirilmesi	1	2,63
DEO fiziki koşulları	1	2,63

Çizelge 2. Araştırmalarda kullanılan ölçekler

Kullanılan Ölçek	n	Kullanılan ölçekler içinde yüzdesi
Fen Öğretimi Yeterlik İnanç Ölçeği	2	18,18
Üstün Yeteneklilerin Eğitimine İlişkin Öz yeterlik Ölçeği	1	9,09
DEO Öğretmen Öz yeterlik Ölçeği	1	9,09
Engelli Bireylerin Eğitilmesine İlişkin Tutum Ölçeği	1	9,09
BEP Hazırlama Sürecinde Karşılaşılabilecek Güçlükleri Belirleme Ölçeği	1	9,09
Problem Çözmeye Dayalı Yansıtıcı Düşünme Ölçeği	1	9,09
Okul Sosyal Davranış Ölçeği	1	9,09
Pierre Harris Çocuklar İçin Benlik Algısı Ölçeği	1	9,09
Sosyal ve Duygusal Öğrenme Becerileri Ölçeği	1	9,09
Matematiğe Yönelik Öz yeterlik Algısı Ölçeği	1	9,09

Çizelge 3. Kullanılan test ve listeler

Kullanılan Test ve Listeler	n	Tüm test ve listeler içinde yüzdesi
DEO Hakkında Görüşme Soruları Listesi	32	74,41
Eğitsel Değerlendirme Formu Anketi	1	2,32
Saat Okuma Önkoşul Becerileri Ölçü Aracı	1	2,32
Öğretmen Görüşleri Anketi	1	2,32
DEO'ların da Görev Alan Sınıf Öğretmenlerinin Destek Eğitim Programına İlişkin Görüşleri Anketi	1	2,32
Temel Çarpma İşlemleri Ölçme Aracı	1	2,32
İlkokul Öğretmenlerinin Zihinsel Engelli Çocukların Kaynaştırılmasına İlişkin Yeterliliklerini Belirleme Aracı	1	2,32
Torrance Yaratıcı Düşünme Testi (TYDT) Şekilsel-A formu	1	2,32
Türkçe ve Matematik dersi başarı testleri	1	2,32
Sınıf Yönetimi Bilgi Düzeyi Ölçme Testi	1	2,32
İstanbul iline yönelik DEO tarama anketi	1	2,32

Araştırma Sonuçları

Derleme kapsamına dahil edilen çalışmaların sonuçları ortak bir paydada incelendiğinde elde edilen sonuçlara ilişkin olarak; DEO'nun fiziki koşullarında yetersizlik olduğu, DEO'da eğitim veren öğretmenlerin hizmet içi eğitimlere katılımları ile DEO'da kullanılan öğretim yöntem ve tekniklerinde sınırlılıklar olduğu bir

diğertaraftan DEO'da eğitim alan öğrenciler için akranlarıyla paralel eğitim-öğretim programlarını yürütmede sınırlılıklar gözlemlendiği, genel eğitim öğretmenlerinin DEO'da sürdürülen eğitim sürecinde iş birliğine gönüllü olarak katılım göstermediği, DEO'ya yönelik denetimlerin sistematik hale getirilmesi gerektiği,

DEO uygulamalarının bulunması gereken eğitim kademelerinin tamamında bulunmadığı, kaynaştırma öğrencilerinin ders saatlerinin genel eğitim sınıfları dikkate alınarak düzenlenmesinde yetersizlikler yaşandığı öte yandan tüm bu sonuçlara ilaveten DEO uygulamalarının öğrencilerin akademik başarı ve beceri alanları üzerinde olumlu etki gösterdiği sonuçları elde edilmiştir.

Tartışma, Sonuç ve Öneriler

Son yıllarda özellikle DEO hususunda hazırlanan makale ve tez çalışmalarında gözle görülür bir artış olduğu araştırmacılar tarafından fark edilmiş ve bu durum bu çalışmanın yapılması gerekliliğini ortaya koymuştur. Google Scholar ve YÖK Tez Merkezi veri tabanlarında konu ile ilgili belirlenen anahtar sözcüklerle tarama yapılmıştır. Ulaşılan çalışmalar dahil etme ve dışlama kriterleri dikkate alınarak incelenmiş ve dahil etme kriterlerini sağlayan son 13 yılda yapılan 38 araştırma tespit edilerek derleme kapsamına alınmıştır. Derleme kapsamına alınan araştırmalar öncelikle türleri, yayımlanma yılları, katılımcı grubu, yöntemleri, konuları, araştırmalarda kullanılan ölçekler, araştırmalarda kullanılan test ve listeler ile araştırma sonuçları olarak sınıflandırılmış ve ardından analiz edilmiştir.

Yapılan analizler sonucunda DEO alanında yapılan araştırmaların son on yılda artış gösterdiği söylenebilmektedir. Bir diğer taraftan kaynaştırma/bütünleştirme uygulamalarına yönelik olarak gerçekleştirilen farkındalık çalışmaları ile bu artışın hızlı bir ivme yakalayacağı düşünülebilir. Bunun temel sebebinin ise, Milli Eğitim Bakanlığı [MEB] 2023 Eğitim Vizyonu çalışmasının (MEB, 2018) ve MEB bünyesinde yayımlanan ÖEHY (2018) ile destek eğitim odasına verilen önemin artmış olduğu şeklinde ifade edilebilir. Araştırmanın göze çarpan önemli sonuçları arasında DEO'da verilen eğitim kalitesinin artırılması amacıyla öğretmenlere yönelik özel eğitim hususunda hizmet içi eğitim verilmesi yer almaktadır. DEO ile ilgili yapılan birçok araştırmada (Aydın ve Dalga, 2019; Çağlar, 2017; Kış, 2013; Nar, 2017; Taş, 2020; Tortop ve Dinçer, 2016) benzer şekilde öğretmen eğitiminin yetersizliği ve bu hususta yapılabilecek hizmet içi eğitimlere yönelik öneriler bulunmaktadır. Bedur, Bilgiç ve Taşlıdere (2015)'nin özel yetenekli öğrencilere uygulanan DEO hizmetlerinin değerlendirilmesine yönelik yaptıkları çalışmada ise; özel yetenekli öğrencilerin eğitimlerine yönelik olarak kullanılacak programların geliştirilmesi ve öğretmenlere BEP hazırlama sürecine yönelik hizmet içi eğitimler verilmesi gerektiği sonucuna ulaşılmıştır. Kaynaştırma/Bütünleştirme Yoluyla Eğitim Uygulamaları başlıklı Genelge'de (MEB, 2017) öğretmenlerin, DEO'nda eğitim sürecine dahil olmadan önce özel eğitime dair hizmet içi eğitim alacakları ibaresi bulunsada, verilen bu hizmet içi eğitimlerin iyileştirilmesi gerektiği söylenebilir. DEO'larının tamamında özel eğitim öğretmenlerini görevlendirilmesi üzerinde çalışılabilir. Ayrıca yenilikçi, güncel bilgilere açık, işbirlikçi ve gönüllü öğretmenlerin de DEO'nda görev yapmaları, belirlenecek kriterler çerçevesinde, sağlanabilir.

Araştırmada öne çıkan bir diğer sonuca göre eğitim paydaşlarının işbirliğinin DEO'larında uygulanan öğretimsel faaliyetlerin amacına ulaşması açısından önemli olduğu düşünülmektedir. DEO'da işbirlikçi çalışma ortamı oluşturulmasının gerekliliği alanyazında kaynaştırma uygulamalarının başarılı olabilmesi için ön koşul olarak paydaşlar arası işbirliğinin olması ve paydaşların etkin katılımı ile sürecin bir ekip tarafından yürütülmesi önerilmektedir (Öpengin, 2018). İncelenen çalışmalar arasında özellikle eğitim paydaşlarının işbirliğine değinen araştırmalarda (Akay, Uzuner ve Girgin, 2014; Demir ve Avcu, 2018; Yazçayır, 2020; Güven, 2021) bu ifadeye benzer şekilde öğretmenler arasında işbirliği sürecinin geliştirilmesi gerektiği, bu konuda okul idarecileri tarafından alınacak önlem ve yapılacak uygulamalara ilişkin önerilere yer vermektedir. Bu bulgudan yola çıkarak DEO hizmetlerinde, aktif söz hakkına sahip olan okul idarecilerinin eğitim sürecini iyi planlaması ve yönetmesi özellikle eğitim paydaşları arasında işbirliği sürecini sağlaması açısından belirli aralıklarla bilgilendirici toplantılar organize etmesi bir zorunluluk olarak görülebilir.

Yayımlanan çalışmalardan elde edilen bulgulardan bir diğerinde ise DEO'larının fiziki koşulları ve kullanılan eğitim-öğretim materyalleri hususunda eksiklikler yaşandığı sonucuna ulaşılmıştır. Bu sonuç Tortop ve Dinçer (2016), Yazıcıoğlu (2020) ve Sarı ve Seçil-Karamuklu, (2021)'nin yaptıkları çalışmaları destekler niteliktedir. Araştırmaların büyük bir çoğunluğunda okullarda DEO olarak kullanılmakta olan fiziki ortamların DEO uygulamasının amacını karşılamada yetersiz kaldığı belirtilmektedir. Pemik ve Levent (2020) tarafından özel yetenekli öğrencilerin DEO' da verilen eğitime ilişkin okul yöneticileri ve öğretmenlerin görüşlerinin incelenmesi hususunda yaptıkları çalışmada DEO'larda materyal eksikliği yaşandığı ve DEO'da verilen eğitime ilişkin belirli bir müfredatın olmamasından kaynaklı sorunlar yaşandığı bulgusuna ulaşılmıştır. Bu sonuç, Aydın (2015) ve Kale ve Demir (2017) 'in yaptıkları çalışmada elde ettikleri bulgularla örtüşmektedir. Fiziksel koşullar olarak nitelendirilen ortamın yalnızca eğitim sürecinin yürütüldüğü ortam olarak nitelendirilmemesi aynı zamanda bu ortamın ısı, ışık, ses, ulaşılabilirlik gibi farklı değişkenler açısından da değerlendirilmesi gerekmektedir (Öpengin, 2021). Nar (2017) DEO hususunda gerçekleştirdiği çalışmada gerekli donanım ve teknolojik gelişmelere uygun olarak oluşturulan bir DEO hizmetinin amacına ulaşma açısından oldukça önemli olduğunu vurgulamaktadır. DEO hizmetinin yürütüleceği ortamların, fiziki şartlarının eğitime uygun ve öğrencilerin kolay ulaşabileceği mekanlar olması ve eğitim-öğretim açısından elverişsiz ortamlarda özel eğitim sınıfı ile DEO düzenlemesi yapılamayacağı MEB Kaynaştırma/Bütünleştirme Yoluyla Eğitim Uygulamaları Genelgesi'nde vurgulanmaktadır (MEB, 2017). Bir diğer taraftan MEB ÖEHY'nde DEO; Tam zamanlı kaynaştırma/bütünleştirme yoluyla eğitimlerine devam eden öğrenciler ile özel yetenekli öğrencilere ihtiyaç duydukları alanlarda destek eğitim hizmetleri verilmesi için düzenlenmiş ortam olarak tanımlanmaktadır

(MEB, 2020). Bu bağlamda, DEO olarak kullanılan ortamların iyileştirilmesi ve eğitim-öğretim faaliyetlerine tam anlamıyla hazır hale getirilmesi bir gereklilik olarak düşünülebilir.

Araştırma sonuçlarından ortaya çıkan bulgular incelendiğinde tüm eksikliklerine rağmen genellikle DEO'nun öğrenciler açısından yararlı olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Akgül, Kumaş ve Gökçeer (2020) tarafından DEO hizmeti alan özel yetenekli öğrencilerin benlik algılarında, sosyal davranışlarında, problem çözmeye yönelik yansıtıcı düşünme becerilerinde ve sosyal duygusal öğrenme becerilerindeki değişimin incelenmesi amacıyla yapılan çalışmada DEO'nun öğrencilerin problem çözmeye yönelik yansıtıcı düşünme becerileri, sosyal duygusal gelişimleri ve akranları ile olan iletişimi artırdığı yönünde bir sonuca varılmıştır. Benzer şekilde Akay (2011) ve Sayan (2019) tarafından yapılan çalışmada da DEO hizmetinden yararlanan öğrencilerin akademik, sosyal ve iletişimsel davranış ve becerilerinin olumlu seviyede gelişme gösterdiği ifade edilmiştir. Bu sonuçlar Aydın (2015) ve Ünay (2015) tarafından yapılan çalışmaları destekler niteliktedir. Özel gereksinimli öğrencilerin genel eğitim sınıflarındaki eğitim-öğretim faaliyetlerinden yeterince yararlanamamasına rağmen, DEO'sunda bireysel eğitim faaliyetlerinden yararlanabilmeleri bu hizmetlerin olumlu olarak değerlendirilmesini sağlamaktadır (Öpengin, 2021). Kaptan (2019) tarafından DEO'nda görev alan öğretmenlerin özel eğitim alanındaki yetersizlikleri ve DEO'ların fiziksel ve donanımsal olarak yetersizliklerine rağmen öğrenciler açısından faydalı bir uygulama olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Bu sonuç, Semiz (2018) ve Filik (2019) tarafından yapılan çalışmalarla da örtüşmektedir. Kaynaştırma uygulamalarına yönelik olarak gerçekleştirilen farklı araştırmalarda (Güven, 2019; Yazarkan, 2020; Yazçayır, 2020; Yazıcıoğlu, 2020) genel eğitim ortamlarında özel gereksinimli öğrencilere yeterli düzeyde eğitim imkanı sunulmadığı belirtilmektedir. 2020 ÖEHY'nde 25. Maddede DEO ders saatlerine yönelik olarak haftalık ders saatinin %40'ını aşmayacak şekilde planlanması gerektiği belirtilmektedir (MEB, 2020). Örneğin; bir haftada 30 saat ders yapılmakta olan bir okulda özel gereksinimi olan bir öğrenci 12 saate kadar DEO hizmetinden faydalanabilmektedir. Buradan çıkan sonuç ile, DEO'ların uygulama sürecinde aksaklıklar yaşandığı belirtildi, özel gereksinimli öğrenciler ile daha yoğun şekilde ilgilenilmesine fırsat tanınmasından dolayı DEO hizmetine karşı olumlu bir tutumun oluşmasını açıkladığı düşünülmektedir (Öpengin, 2021).

Sonuç olarak bu çalışma ile ülkemizde DEO'larına yönelik olarak gerçekleştirilen makale ve tez çalışmaları derlenmiş ve araştırmaların detayları ortaya konmaya çalışılarak bu alanda yeni yapılacak olan çalışmalara yol gösterici olunması hedeflenmiştir. Genel olarak çalışmaların tamamında DEO uygulamasının yaşanılan tüm aksaklıklara rağmen özel gereksinimli öğrenciler açısından gerekli ve faydalı bir uygulama olduğu hususunda ortak görüşe sahip olduğu söylenebilir. Buna ilaveten öğretmenlerin hizmet içi eğitimlerin yaygınlaştırılmasını ve içeriğinin özellikle amaca hizmet

edecek şekilde düzenlenmesi gerektiğini ayrıca DEO'larında kullanılan materyal ve yardımcı kaynaklar hususunda büyük eksiklikler yaşanmasından kaynaklı olarak derslerden yeterli ölçüde verim alınamadığı hususunda hem fikir oldukları söylenebilir. DEO'larında görevlendirilen eğitim paydaşlarının süreci iyi planlayabilmesi açısından kaynaştırma uygulamalarına ilişkin bilgilendirici hizmet içi seminerlere katılmalarının faydalı olacağı öngörülmektedir. Kaynaştırma uygulamalarının başarıya ulaşması açısından oldukça önemli bir destek eğitim hizmeti olan DEO'nun öneminin gün geçtikçe daha fazla artış göstereceği söylenebilir. Bu kapsamda var olan ve açılacak olan DEO hizmetlerinin güçlendirilmesi gerekliliği ortaya çıkmaktadır.

Bu çalışmada Türkiye'de DEO çerçevesinde yayımlanmış tez ve makaleler sistematik olarak incelenmiştir. İncelenen çalışmalar kapsamında DEO'na ilişkin gelecek araştırma önerileri aşağıda sıralanmaktadır.

- Ulusal ve uluslararası kongre/sempozyumlarda sunulan tam metin bildirimlerin incelenmesi,
- Sınıf-içi yardım ve özel eğitim danışmanlığı konularında benzer sistematik bir derlemenin yürütülmesi,
- Türkiye çerçevesinde hali hazırda var olan DEO'larının nitelik ve nicelik açısından kapsamlı bir şekilde incelenmesi,
- DEO hizmetlerinin yürütülmesinde yer alan paydaşların işbirliğine yönelik betimsel araştırmalar yapılması,
- DEO'larında görevlendirilen, süreçte yer alan personel ve ailelere yönelik hizmet-içi eğitimden daha etkili bir stratejik programın tasarlanması ve uygulanmasına yönelik araştırmalar önerilmektedir.

Summary

Introduction

Since each individual born is a unique being, it can be expected that their learning characteristics will be different. Individuals who need special education can be trained in different environments in line with the areas they need. When selecting educational environments, they are placed together with their peers as much as possible (Salend, 2016). In this respect, it is called integration practices for planning aimed at bringing together individuals who need special education and their peers who are developing normally (Diken, 2010). While the concept of the least restrictive environment was raised in America with the Education of All Children with Disabilities Act [PL 94-142 Education of All Handicapped Children Act], it is seen that the Regulation on Special Education Services [ÖEHY] published in 2006 in our country is referred to as "the least restricted educational environment" (Yazıcıoğlu, 2018). The least restricted educational environment in the relevant regulation is "Individual in need of special education; It is defined as the most suitable educational environment in which support education services are provided in order to provide academic and professional knowledge and skills suitable for their level to ensure their integration with the

society and that enables them to be together with their peers who do not have disabilities as much as possible (MEB, 2006). The resource room, which is one of these services, has taken the term support training room with the amendment made in the ÖEHY published in 2004 (MEB, 2004). According to the ÖEHY published in 2018, resource room or support training room is defined as “an environment designed to provide support education services to students who continue their education through full-time inclusion/integration and to gifted students in the areas they need” (MEB, 2018). According to the relevant regulation, it is seen that special education teachers, classroom teachers, other field teachers and pre-school teachers can be appointed in the resource room in line with the needs of the student. It is mentioned that the education given in this room should be in parallel with the lessons of the student in the general education class and should support the student in the missing subjects (Batu, 2000; Kargın, 2004). When the studies conducted in our country are examined, there are many studies on resource room. It is thought that a systematic examination of the research carried out in this sense will support the education given in the resource from many dimensions.

Method

A systematic review was carried out in this study in order to determine the scientific studies carried out in Turkey within the scope of the applications for the resource room offered in the school in the inclusive environment. Google Scholar, Tübitak Ulakbim and YÖK Thesis Center databases were used to reach the studies included in the review. The screening was carried out between 7-23 October 2021. No year range was determined in the survey. An additional search was conducted on January 10, 2022 in order to reach up-to-date studies. Key terms “support training room”, “support training room*”, “resource room*”, “resource room” were used in the specified databases and dates to reach the studies related to DEO.

Results

Within the scope of the review, research in the form of articles and theses carried out within the framework of the resource room has been sought. The 38 studies included in the review appear to be 21 in articles, 14 master’s thesis of fame and 3 PhD thesis of fame. The Google Scholar and YÖK Thesis Center databases were scanned without determining any range of years. The results of the scan appear to have been published between 2008 and 2021. When the studies included in the review are examined, the participants; DEO can be listed as integration students, administrators, teachers, parents, and teacher candidates. Of the 38 studies included in this study, 15 used descriptive research, 6, experimental research, 4 case studies, 3 action research, 3 mixed patterns, 3 scale development, 2 phenomenology (fact science), 1 single-subject research, 1 document analysis method. In 38 studies included in this study, 10 different

scales were used. In 38 studies included in this study, 11 different tests and lists were used.

Discussion

The research covered by the review were classified primarily as types, years of publication, group of participants, methods, subjects, scales used in researches, tests and lists used in researches and then analyzed as research results. As a result of the analyses, it can be said that the research carried out in the field of resource room have increased rapidly in the last decade. On the other hand, it can be thought that this increase will achieve a rapid acceleration with the awareness studies carried out for integration applications.

Regarding the results obtained when the results of the studies included in the review are examined in a common denominator; In addition to all these results, where there is a lack of physical conditions of resource room, there are limitations in the participation of teachers in in-service trainings at resource room and limitations in the teaching methods and techniques used in resource room, on the other hand, there are limitations in carrying out parallel education programs with their peers for students studying at resource room, and the results that resource room practices have a positive effect on students' academic achievement and skills are raised. In general, it can be said that despite all the setbacks experienced in all studies, there is a common opinion that DEO is a necessary and useful application for special needs students. In addition, it can be said that teachers agree that in-service trainings should be disseminated, and its content should be regulated in a way that serves the purpose, and that there is not enough efficiency from the courses due to the lack of material and auxiliary resources used in their DEOs.

Araştırmanın Etik Taahhüt Metni

Yapılan bu çalışmada bilimsel, etik ve alıntı kurallarına uyulduğu; toplanan veriler üzerinde herhangi bir tahrifatın yapılmadığı, karşılaşılabilecek tüm etik ihlallerde “Cumhuriyet Uluslararası Eğitim Dergisi ve Editörünün” hiçbir sorumluluğunun olmadığı, tüm sorumluluğun Sorumlu Yazara ait olduğu ve bu çalışmanın herhangi başka bir akademik yayın ortamına değerlendirme için gönderilmemiş olduğu sorumlu yazar tarafından taahhüt edilmiştir.

Kaynaklar

Derleme kapsamına dahil edilen çalışmalar referans listesi içerisinde * işaretiyle birlikte sunulmuştur.

*Afat, N. (2017). Üstün zekalı ve özel yetenekli bireylerin eğitiminde destek eğitim odalarının incelenmesi. *Social Science Studies*, 5(9), 294-303.

*Akay, E. (2015). Kaynaştırma ortamındaki işitme engelli öğrencilere destek eğitim odasında uygulanan Türkçe etkinliklerinin incelenmesi. *Journal of Education & Special Education Technology*, 1(1), 1-14.

- *Akay, E., Uzuner, Y., & Girgin, Ü. (2014). Kaynaştırmadaki iştirme engelli öğrencilerle gerçekleştirilen destek eğitim odası uygulamasındaki sorunlar ve çözüm gayretleri. *Eğitimde Nitel Araştırmalar Dergisi- Journal of Qualitative Research in Education*, 2(2), 43-68. <https://doi.org/10.14689/issn.2148-2624.1.3s3m>
- *Akgül, S., Kumaş, V., & Gökçeer, G. (2020). Özel yetenekli öğrencilerin destek eğitim odalarında aldıkları eğitimin etkililiği. *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi*, 53(3), 993-1022. <https://doi.org/10.30964/auebfd.702182>
- Ataman, A. (2011). Kaynaştırmaya giriş. A. Ataman (Ed.), *Özel Gereksinimli Çocuklar ve Özel Eğitime Giriş* içinde (ss.13-28). Ankara: Gündüz Eğitim ve Yayıncılık.
- *Aydın, A. (2015). *Zihinsel yetersizliğe sahip öğrencilere destek eğitim odasında verilen eğitim hizmetlerine ilişkin öğretmen görüşleri* [Yayınlanmamış yüksek lisans tezi]. Abant İzzet Baysal Üniversitesi.
- *Aydın-Dalga, R. (2019). *Destek eğitim odasında görev alan öğretmenlerin özel öğrenme güçlüğü olan öğrencilerle yaptıkları eğitim öğretime ilişkin görüş ve önerileri* [Yayınlanmamış yüksek lisans tezi]. Marmara Üniversitesi.
- Batu, E. S. (2000). Kaynaştırma, destek hizmetler ve kaynaştırmaya hazırlık etkinlikleri. *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Özel Eğitim Dergisi*, 2(04).
- Batu, E. S. & Topsakal, M. (2003). Özel eğitim danışmanlığı süreci ve bir danışmanlık örneği. *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Özel Eğitim Dergisi*, 4(01).
- Batu, S. & Kırcaali-Iftar, G. (2010). Kaynaştırma. Ankara: Kök Yayıncılık.
- *Bedur, S., Bilgiç, N., & Taşlıdere, E. (2015). Özel (Üstün) yetenekli öğrencilere sunulan destek eğitim hizmetlerinin değerlendirilmesi. *Hasan Ali Yücel Eğitim Fakültesi Dergisi*, 12(1), 159-175.
- Burns, N. & Grove, S. K. (2007). *Understanding nursing research-ebook: Building an evidence-based practice*. Elsevier Health Sciences. 464-505.
- Christle, C. A., & Yell, M. L. (2010). Individualized education programs: Legal requirements and research findings. *Exceptionality*, 18(3), 109-123.
- *Çağlar, N. (2016). *İlköğretim kurumlarındaki "destek eğitim odası (deo)" uygulamasına ilişkin okul yöneticileri ve öğretmenlerin görüşlerinin incelenmesi* [Yayınlanmamış yüksek lisans tezi]. Gazi Üniversitesi.
- *Demir, S. & Avcu, Y. E. (2018). Özel yetenekli öğrencilere yönelik destek eğitim odalarına ilişkin öğretmen görüşleri. *YYÜ Eğitim Fakültesi Dergisi*, 15(1), 156-185. <https://dx.doi.org/10.23891/efdyyu.2018.64>
- Diken, İ. H. (2010). Kaynaştırmaya giriş. İ. H. Diken (Ed.), *İlköğretimde Kaynaştırma* içinde (ss. 2-23). Ankara: Pegem Akademi.
- *Ekin-Kotil, B. (2019). *Destek eğitim odası uygulamalarının ve fiziki koşullarının incelenmesi* [Yayınlanmamış yüksek lisans tezi]. Akdeniz Üniversitesi.
- *Filik, R. (2019). *Sınıf öğretmenlerinin destek eğitim odaları hakkındaki görüşlerinin belirlenmesi* [Yayınlanmamış doktora tezi]. Necmettin Erbakan Üniversitesi.
- Friend, M., & Bursuck, W. D. (2006). *Including students with special needs: A practical guide for classroom teachers*. Allyn & Bacon, A Pearson Education Company, 75 Arlington Street, Boston, MA02116.
- *Güven, D. (2019). *Zihin yetersizliği olan öğrencilerin devam ettiği destek eğitim odası hizmetine yönelik bir durum çalışması* [Yayınlanmamış doktora tezi]. Anadolu Üniversitesi.
- *Güven, D. (2020). Destek eğitim odası öğretmeninin rol ve sorumlulukları. *Trakya Eğitim Dergisi*, 11(1), 450-463. <https://doi.org/10.24315/tred.770595>
- Hemingway, P., & Brereton, N. (2009). What is a systematic review? 12.03.2022 tarihinde www.whatisseries.co.uk adresinden erişim sağlanmıştır.
- Heward, W. L., Alber-Morgan, S. R. & Konrad, M. (2017). In planing and providing special education services. In *exceptional children: An introduction to special education*. (8 ed., pp. 36-66): Pearson Education.
- Gargiulo, R. M. & Bouck, E. C. (2021). Special education in context: People, concepts, and perspectives. In *Special education in contemporary society: An introduction to exceptionality* (7 ed., pp. 90-215): Sage Publications.
- Green, S., & Higgins, J. P. (Eds.). (2011). *Cochrane handbook for systematic reviews of interventions*. Cochrane Collaboration.
- *Kale, M. & Demir, S. (2017). İlkokullardaki destek oda eğitiminin türkçe ve matematik derslerindeki başarı üzerindeki etkisinin incelenmesi. *TÜBAV Bilim* 10(4), 47-57.
- *Kaptan, Ö. (2019). *Kaynaştırma okullarındaki özel gereksinimli bireylere destek eğitim odasında eğitim veren öğretmenlerin süreç içerisinde karşılaştıkları güçlüklerin belirlenmesi* [Yayınlanmamış yüksek lisans tezi]. Necmettin Erbakan Üniversitesi.
- Karaçam, Z. (2013). Sistematik derleme metodolojisi: Sistematik derleme hazırlamak için bir rehber (Systematic review methodology: A Guide to preparing systematic reviews). *Dokuz Eylül Üniversitesi Hemşirelik Fakültesi Elektronik Dergisi*, 6(1), 26-33.
- Kargın, T. (2004). Kaynaştırma: Tanımı, gelişimi ve ilkeleri. *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Özel Eğitim Dergisi*, 5(02).
- Kargın, T. (2007). Baş Makale: Eğitsel Değerlendirme ve Bireyselleştirilmiş Eğitim Programı Hazırlama Süreci. *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Özel Eğitim Dergisi*, 8(1), 1-13.
- *Kırkıç, K. A. & Sayan, A. (2020). Destek eğitim odalarında verilen eğitimin okul öncesi kaynaştırma öğrencilerinin gelişimine olan etkisinin incelenmesi, *Turkish Studies*, 15(2), 1121-1136. <https://dx.doi.org/10.29228/TurkishStudies.29348>
- *Kış, H. (2013). *Destek eğitim odalarındaki uygulamalara ilişkin rehber öğretmenler ve özel eğitim sınıf öğretmenlerinin görüşleri* [Yayınlanmamış yüksek lisans tezi]. Abant İzzet Baysal Üniversitesi.
- Milli Eğitim Bakanlığı. (2006, Mayıs). *Özel eğitim hizmetleri yönetmeliği*. https://orgm.meb.gov.tr/alt_sayfalar/mevzuat/Ozel_Egitim_Hizmetleri_Yonetmeliği_son.pdf
- Milli Eğitim Bakanlığı. (2016, Ağustos). *Destek eğitim odası kılavuzu*. https://orgm.meb.gov.tr/meb_iys_dosyalar/2016_08/03045051_destek_egitim_odasi_kilavuz.pdf
- Milli Eğitim Bakanlığı. (2017, Eylül). *Kaynaştırma/bütünleştirme yoluyla eğitim uygulamaları genelgesi*. https://orgm.meb.gov.tr/meb_iys_dosyalar/2017_09/2111_2929_kaynastirma_genelge.pdf
- Milli Eğitim Bakanlığı. (2018, Ekim). *Güçlü yarınlar için 2023 eğitim vizyonu*. https://www.gmka.gov.tr/dokumanlar/yayinlar/2023_E%C4%9Fitim%20Vizyonu.pdf
- Milli Eğitim Bakanlığı. (2018, Temmuz). *Özel eğitim hizmetleri yönetmeliği*. <https://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2018/07/20180707-8.htm>

- Milli Eğitim Bakanlığı. (2020, Haziran). *Özel eğitim hizmetleri yönetmeliği*. http://orgm.meb.gov.tr/meb_iys_dosyalar/2020_06/24163_215_ozel_eYitim_yonetmeliYi_son_hali.pdf
- Milli Eğitim Bakanlığı. (2021, Eylül). *Milli eğitim istatistikleri örgün eğitim 2020-2021*. https://sgb.meb.gov.tr/meb_iys_dosyalar/2021_09/101413_26_meb_istatistikleri_orgun_egitim_2020_2021.pdf
- Moula, P. & Goodman, M. (2009). *Nursing Research*. (pp. 111-149, 247-261). London: SAGE Publication Ltd.
- *Nar, B. (2017). *Üstün/özel yetenekli öğrencilere yönelik destek eğitim odası: sınıf öğretmenlerinin öz yeterlilikleri ve görüşleri* [Yayınlanmamış yüksek lisans tezi]. İstanbul Aydın Üniversitesi.
- *Öpengin, E. (2018). *İlkokul düzeyindeki üstün yetenekli öğrencilere yönelik destek eğitim odasının yürütülmesinde karşılaşılan sorunlar ve sorunlara yönelik çözüm müdahaleleri* [Yayınlanmamış doktora tezi]. Anadolu Üniversitesi.
- Öpengin, E. (2021). Destek eğitim odası hizmetine ilişkin görüşlere odaklanan lisansüstü tezlerin sistematik incelenmesi. *YYÜ Eğitim Fakültesi Dergisi*, 18(2), 633-663. <https://doi.org/10.33711/yyufed.1029106>
- *Öpengin, E., Gürgür, H. (2021). Üstün yetenekli öğrencilere yönelik bir destek eğitim odası programı okul sistemine nasıl entegre edilebilir? *Journal of Qualitative Research in Education*, 27, 346-373. <https://doi.org/10.14689/enad.27.15>
- *Öztürk, S. (2021). *Fen bilimleri öğretmenlerinin ve öğretmen adaylarının farklı değişkenlere göre destek eğitim odasındaki fen öğretimine ilişkin yeterlik inanç düzeyleri* [Yayınlanmamış yüksek lisans tezi]. Bartın Üniversitesi.
- *Pemik, K. & Levent, F. (2019). Üstün yetenekli öğrencilere destek odasında verilen eğitime ilişkin okul yöneticilerinin ve öğretmenlerin görüşleri. *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Özel Eğitim Dergisi*, 20(2), 313-338. <https://doi.org/10.21565/ozelegitimdergisi.446598>
- *Pesen, H. (2019). *Destek eğitim odası uygulamalarına ilişkin öğretmen görüşlerinin incelenmesi* [Yayınlanmamış yüksek lisans tezi]. Siirt Üniversitesi.
- Salend, S. J. (2016). Understanding Inclusion. In *Creating inclusive classrooms: Effective, differentiated and reflective practices* (8 ed., pp. 9-12): Pearson.
- *Sarı, H., Seçil-Karamuklu, E. (2021). Destek eğitim odalarında ders veren öğretmenlerin kaynaştırma öğrencilerine yönelik kullanılan materyal ve teknolojik aletlerin teminine ilişkin görüşlerinin incelenmesi. *Turkish Special Education Journal: International TSPED*, 3(2), 27-53.
- *Semiz, N. (2018). *Özel gereksinimli öğrencilere yönelik destek eğitim odası uygulamalarına ilişkin öğretmen ve aile görüşlerinin belirlenmesi* [Yayınlanmamış yüksek lisans tezi]. Bolu Abant İzzet Baysal Üniversitesi.
- *Sezer, A. (2019). *Destek eğitim odalarında görev yapan sınıf öğretmenlerinin destek eğitim programlarına ilişkin görüşleri* [Yayınlanmamış doktora tezi]. Atatürk Üniversitesi.
- *Şahin, A. & Gürler, B. (2018). Destek eğitim odasında ve kaynaştırma ortamlarında çalışan öğretmenlerin bireyselleştirilmiş eğitim programı hazırlama sürecinde yaşadıkları güçlüklerin belirlenmesi. *Adıyaman Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 10(29). <https://doi.org/10.14520/adyusbd.437206>
- Şahin, V. (2020). Özel eğitimde sınıflandırma, değerlendirme ve yerleştirme. S. Talas (Ed.), *Özel eğitim içinde* (ss. 135-156). Ankara: Nobel Akademik Yayıncılık.
- *Taş, H. (2021). Destek eğitim odasında görevlendirilen sınıf öğretmenlerinin sınıf yönetimine ilişkin bilgi düzeyleri. *Ankara Üniversitesi Eğitim Fakültesi Özel Eğitim Dergisi*, 22(1), 207-232.
- *Talas, S., Kaya, F., Yıldırım, N., Yazıcı, L., Nural, H., Çelebi, İ., Keskin, Ş., Söylemez, T., & Nugay, E. (2016). Destek Eğitim Odaları ve Öğretmenler Üzerine Betimsel Bir Çalışma: Tokat İli Örneği. *Journal of European Education –JEE*, 6(3). <https://doi.org/10.18656/jee.15436>
- *Tamas, G. (2019). *Sınıf öğretmenleri ve velilerin destek eğitim odası uygulamalarına ilişkin görüşleri* [Yayınlanmamış yüksek lisans tezi]. Bayburt Üniversitesi.
- *Tortop, H. S. & Dinçer, S. (2016). Destek eğitim odalarında üstün/özel yetenekli öğrencilerle çalışan sınıf öğretmenlerinin uygulama hakkındaki görüşleri. *Üstün Yetenekliler Eğitimi Araştırmaları Dergisi*, 4(2), 11-28.
- *Tunalı Erkan, D., (2018). Ortaöğretim kurumlarındaki destek eğitim odası uygulamasına ilişkin öğretmen görüşleri. *Uluslararası Liderlik Eğitimi Dergisi (ULED)*, 2(2), 17-30.
- *Ünal, H. (2008). *Birlikte eğitim ortamındaki zihinsel yetersizlikten etkilenmiş öğrencilere destek eğitim odasında verilen destek eğitimin etkililiği* [Yayınlanmamış yüksek lisans tezi]. Gazi Üniversitesi.
- *Ünay, E. (2015). Destek oda eğitiminin kaynaştırma öğrencilerinin matematik başarıları üzerine etkisi. *Buca Eğitim Fakültesi Dergisi*, 40.
- *Yazarkan, S. K. (2020). İlkokullardaki destek eğitim odası uygulamasına ilişkin sınıf öğretmenlerinin görüşleri hakkında bir araştırma. *ODÜ Sosyal Bilimler Araştırmaları Dergisi*, 10(3), 776-790.
- *Yazıcıoğlu, G. (2020). *Özel gereksinimli öğrencilere yönelik destek eğitim odası uygulamalarının incelenmesi* [Yayınlanmamış yüksek lisans tezi]. Anadolu Üniversitesi.
- Yazıcıoğlu, T. (2018). Kaynaştırma uygulamalarının tarihsel süreci ve Türkiye’de uygulanan kaynaştırma modelleri. *Neveşehir Hacı Bektaş Veli Üniversitesi SBE Dergisi*, 8(1), 92-110. <https://doi.org/10.30783/nevosbilim.420028>
- *Yazıcıoğlu, T. (2020). Destek eğitim odalarında görev yapan öğretmenlerin destek eğitim odalarının işleyişine ilişkin görüşleri. *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Özel Eğitim Dergisi*, 21(2), 299-327. <https://doi.org/10.21565/ozelegitimdergisi.584392>
- *Yavuz, Y. & Yavuz, O. (2016). Destek eğitim odasında uygulanan etkinliklerin ilköğretim düzeyindeki üstün yetenekli öğrencilerin yaratıcılık becerilerine etkisi. *Journal of Gifted Education Research*, 4(1), 1-13.
- Yell, M. L., Collins, J., Kumpiene, G., & Bateman, D. (2020). The individualized education program: Procedural and substantive requirements. *Teaching Exceptional Children*, 52(5), 304-318.
- Zawacki-Richter, O., Kerres, M., Bedenlier, S., Bond, M., & Buntins, K. (Eds.). (2020). *Systematic reviews in educational research: Methodology, perspectives and application*. Springer.
- Wiederholt, J.L. & Chamberlain, S.P. (1989) ‘A critical analysis of resource programs’, *Remedial and Special Education*, Vol. 10, pp.15-37.
- Oflaz, G. (2010). *Geometrik düşünme seviyeleri ve zekâ alanları arasındaki ilişki* [Yayınlanmamış yüksek lisans tezi]. Sivas Cumhuriyet Üniversitesi.
- Başol, G. (2014, 5-8 Haziran). *Ölçek geliştirme çalışmalarının içerik analizine metodolojik değerlendirmesi. Türkiye örnekleme öğrencilerin akademik başarıları üzerindeki etkisi* [Sözlü bildiri]. 6. Uluslararası Eğitim Araştırmaları Kongresi, Ankara.

- Ak, H. (2002, 29-31 Mayıs). *Okul öncesi öğretmen adaylarının yaratıcılık ile ilgili metaforları*. [Poster bildiri]. 6. Uluslararası Eğitim Araştırmaları Kongresi, Ankara.
- Kalaycı, Ş. (2009). *SPSS uygulamalı çok değişkenli istatistik teknikleri* (4. baskı). Asil Yayın.
- Bozkurt, E., & Dülger, E. (2021). Matematik eğitiminde ebeveynlerin rolü. *Cumhuriyet International Journal of Education*, 10(4), 1507-1534. <http://dx.doi.org/10.30703/cije.873357>
- Gündoğdu, K., & Ozan, C. (2013). Bilgisayar destekli öğretim. B. Oral (Ed.), *Öğrenme öğretme kuram ve yaklaşımları içinde* (2. baskı, ss. 385-410). Pegem Akademi.